

Poučenie z komunizmu

(2002)

Národy strednej a východnej Európy prežili desiatky rokov v komunistickom systéme. Komunizmus k nim prišiel ako západná ideológia, ktorá mala svojich prívržencov na celom svete. Po páde komunizmu zostali národom strednej a východnej Európy skúsenosti, ktoré môžu byť zaujímavé aj pre národy, ktoré nikdy nezažili komunistickú diktatúru. Skúsenosti pri obrane slobody proti pomýleným spoločenským systémom.

Komunizmus o sebe tvrdil, že je jediný vedecký spoločenský systém. Tvrdil o sebe, že každú svoju poučku je schopný racionálne podoprieť a vysvetliť. Ostatné spoločenské systémy a najmä náboženstvo považoval za iracionálne. Komunizmus však skončil ako iracionálny systém, ktorý nedokázal vysvetliť, ani zaujať stanovisko k novým vedeckým poznatkom. Komunizmus nedokázal svojimi poučkami vysvetliť nové poznatky o vesmíre, nedokázal pochopiť problém znečisťovania životného prostredia, dlho sa nevedel zmieriť s novými vedeckými odvetviami ako napríklad s kybernetikou alebo sociológiou, nedokázal držať krok s technickým pokrokom. Rozvoj techniky práve pomáhal komunizmu poraziť.

Komunizmus pokladal náboženstvo za prekonané, za ópium ľudstva. Pád komunizmu však cirkev logickejšie vysvetlila a prijala nové vedecké poznatky a nové spoločenské javy, než to bol schopný komunizmus. Stačí porovnať pápežské encykliky k spoločenským a fi-

lozofickým otázkam z posledného desaťročia komunizmu a s textami Komunistickej strany Sovietskeho zväzu k podobným otázkam.

Zápas s komunizmom sa neodohrával iba v intelektuálnej rovine. Komunizmus začínal predovšetkým ako surová diktatúra. Kňazi a veriaci vo všetkých krajinách, v ktorých komunizmus uchopil moc, boli pripravení prinášať obeť. Najviac väznených a popravených bolo spravidla z radov veriacich. Náboženstvo sa ukázalo ako silnejšia motivácia pre prinášanie obetí než komunizmus. Na Slovensku bolo v 50. rokoch najviac uväznených kňazov a reholníkov. Tito po prepustení z väzenia v 60. rokoch a po oboznámení sa s novými spoločenskými podmienkami vybudovali podzemnú cirkev, ktorá v 70. a 80. rokoch efektívne organizovala odpor proti komunizmu. Naproti tomu bývalí komunisti, vylúčení za podporu Alexandra Dubčeka z Komunistickej strany po roku 1968, neboli schopní vybudovať žiadnu organizáciu odporujúcu diktatúre.

Komunizmus začal ako hnutie za nastolenie slobody pre pracujúcich. V skutočnosti sa od začiatku prejavoval ako najtvrdšia diktatúra v dejinách ľudstva. Ostrovmi slobody sa stali, naopak, cirkevné podujatia. V komunistických krajinách tisíce ľudí v nedeľu cestovali do iného mesta alebo do inej obce, aby sa mohli zúčastniť bohoslužieb. Boli to učitelia, úradníci, výskumníci, vojaci a iní, ktorým hrozilo vyhodenie zo zamestnania, ak by ich videli v kostole. Cestovali radšej ďaleko od svojho bydliska, kde ich nikto nepoznal, aby sa mohli pomodliť spolu s inými. V 80. rokoch sa na pútnických miestach na Slovensku zhromažďovali desaťtisíce až státisíce ľudí. Také množstvo ľudí bolo dobrou ochranou pred komunistickou políciou. Na pútiach sa nahlas modlili za uväznených, spievali piesne, ktoré boli zakázané, pri spoločných úvahách nastolili témy, ktoré boli v komunistických médiách tabu. Desaťtisíce ľudí takto po prvýkrát zažívalo slobodnú výmenu informácií.

Na Slovensku sa štyridsať rokov nesmeli stavať cirkevné stavby. Po páde komunizmu ľudia začal stavať kostoly, pastoračné centrá a podobne. Na Slovensku sa od roku 1990 doteraz postavilo asi

500 kresťanských kostolov (z toho 366 bolo katolíckych, celkový počet obyvateľov na Slovensku je 5,4 milióna). Architektúra nových kostolov skrášľuje panelové sídliská alebo tradičné dediny. Nové stavby sú kultúrnym prínosom pre mestá alebo dediny, kde ich postavili. Postavili ich bez príspevku štátu. Cirkevné stavby sú zároveň symbolom ochoty ľudí prispieť vlastnou prácou alebo finančným príspevkom na spoločný účel, ktorý je duchovnej povahy, nie materiálnej.

Komunizmus začal pred sto a viac rokmi ako nový filozofický a politický systém a získal si veľa prívržencov, najmä inteligenciu. V 20. a 30. rokoch minulého storočia nastupoval svoju púť v Európe s neobyčajným sebavedomím. Až do 50. či 60. rokov 20. storočia milióny ľudí v Európe naozaj verili, že komunizmus skôr či neskôr ovládne celý svet. Katolícka cirkev sa dokázala s komunizmom vyrovnáť, dokázala vybudovať intelektuálny systém aj organizačné štruktúry, ktoré nakoniec komunizmus porazili. Ľudia v bývalých komunistických krajinách takúto skúsenosť priamo zažili a nesú ju vo svojom vedomí. Po páde komunizmu blúdia svetom iné filozofické a organizačné systémy, ktoré pod inými heslami, ale porovnateľným spôsobom sa snažia spochybniť náboženstvo. Skúsenosť so zápasom s komunizmom a z jeho porážky upevňuje sebadôveru veriacich, že cirkev sa dokáže vysporiadať aj so súčasnými a budúcimi filozofickými a organizačnými systémami.

September 2002